

कलसंज्ञिनिवेष्टव्यमत आह येयमिति इयमितिप्रत्यक्तेनाभिनीयदर्शयति प्रकृतिरधिष्ठानमात्रत्वेनोपादानं अव्यक्तांशिशकवत्तद्व्यानगृहीता अदृष्टोद्भूत्यादिश्रुतेर्वाङ्मनसातोतत्वात् कलाभिरुक्ताभिरेव त्रि-
 शत्संख्याभिः इत्थंभावेतृतीया माययाकलात्मनाभ्यक्ततां दृश्यतां गतेत्यर्थः याचनिष्कलाबासानपेक्षप्रकाशकतयासूर्यवत्त्रिशकादन्यास्वयंज्योतिःसैवत्वंचाहं चान्येचस्मः सर्वेषांप्रत्यग्भूतआत्मेत्यर्थः य-
 दमणिकमल्लिकायाकाशानामिवोपाधिप्रतिसंधानमंतरेणभेदस्याविभाव्यमानत्वात्सर्वेषामस्माकंतन्मात्रत्वमितिभावः नन्वस्यापिमुकुरमुखवद्वाह्यापेक्षप्रकाशत्वमुक्तं न प्रतिबिंबस्यैवसप्रकाशोनत्वस्येतिदि-
 क् ॥ १४ ॥ एवंचिदंशाभिप्रायेणकासीत्यादिप्रश्नानुपपत्तिमुक्त्वाजडांशाभिप्रायेणापितामाह बिद्धिति बिंदुन्यासोरेतःसेकःततःशुक्रशोणितसंयोगाद्भ्रंतिताः निपातेनमिश्रणेन कललंपरस्पराविविक्तं ॥
 येयंप्रकृतिरव्यक्ताकलाभिर्यक्ततांगता ॥ अहंचत्वंचराजेंद्रयेचाप्यन्येशरीरिणः ॥ १४ ॥ बिंदुन्यासादयोवस्थाःशुक्रशोणितसंभवाः ॥ यासामेवनिपातेनक-
 ललं नामजायते ॥ १५ ॥ कललाद्बुद्बुदोत्पत्तिःपेशीचबुद्बुदास्मृता ॥ पेश्यास्त्वंगाभिनिर्दत्तिर्नखरोमाणिचांगतः ॥ १६ ॥ संपूर्णेनवमेमासिजंतोर्जातस्यमैथि-
 ल ॥ जायतेनामरूपत्वंस्त्रीपुमान्वेतिलिंगतः ॥ १७ ॥ जातमात्रंतुतद्रूपं दृष्ट्वाताघनखांगुलि ॥ कौमारंरूपमापन्नंरूपतो नोपलभ्यते ॥ १८ ॥ कौमाराद्यौवनंचापि-
 स्थाविर्यंचापियौवनात् ॥ अनेनक्रमयोगेनपूर्वपूर्वनलभ्यते ॥ १९ ॥ कलानांपृथगर्थानांप्रतिभेदःक्षणेक्षणे ॥ वर्त्ततेसर्वभूतेषुसौक्ष्म्यात्तुनविभाव्यते ॥ २० ॥
 नचैषामत्ययोराजनूलक्ष्यतेप्रभवोनच ॥ अवस्थायामवस्थार्यादीपस्येवार्चिर्षीगतिः ॥ २१ ॥ तस्याप्येवंप्रभावस्यसदृशस्येवधावतः ॥ अजसंसर्वलोकस्य-
 कःकुतोवानवाकुतः ॥ २२ ॥ कस्येदंकस्यवानेदंकुतोवेदंनवाकुतः ॥ संबंधःकोस्तिभूतानांस्वैरप्यवयवैरिह ॥ २३ ॥ यथादित्यान्मणेश्चापिवीरुद्भ्यश्चैवपावकः ॥
 जायंत्येवंसमुदयात्कलानामिवजंतवः ॥ २४ ॥ आत्मन्येवात्मनात्मानंयथात्वमनुपश्यसि ॥ एवमेवात्मनात्मानंयथात्वमनुपश्यसि ॥ एवमेवात्मनात्मानम-
 न्यस्मिन्किनपश्यसि ॥ २५ ॥ यद्यात्मनिपरस्मिंश्चसमतामध्यवस्यसि ॥ अथमांकासिकस्येतिकिमर्थमनुपृच्छसि ॥ २६ ॥ इदंमेस्यादिदंनेतिद्वंद्वैर्मुक्तस्यमै-
 थिल ॥ कासिकस्यकुतोवेतिवचनैःकिंप्रयोजनं ॥ २७ ॥

॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ कलानांपरिणामवतीनांपृथगर्थानांरूपादिप्रकाशार्थानांप्रतिभेदो रूपभेदः ॥ २० ॥ सौक्ष्म्यादित्येवविदुषोति नचेति ॥ २१ ॥ एवंपरिणामभेदान्द्रव्यभेदमुपेत्यप्र-
 श्नोत्तरक्षणयोर्देहभेदात्कासिकस्यासीतिप्रश्नस्यानुपपत्तिमुक्त्वादेहस्यानित्यत्वादपितदयोगमाह तस्येति ॥ २२ ॥ २३ ॥ आदित्यात्सूर्यकातेन मणेरलोहसंबंधात् वीरुद्भ्योमंथनादिना कलानांसमुदयात् इ-
 वशब्दोनर्थकःपादपूर्णार्थः ॥ २४ ॥ आत्मनीतिसार्धश्लोकः आत्मनिदेहे आत्मानंदेहं आत्मानंनिष्कलं देहात्मवन्निष्कलात्मानमपियद्यसंदिग्धंपश्यसितर्हिब्रह्मिष्ठस्त्वं ऐकात्म्यवित्त्वात् अन्यस्मिन्पि-
 देहेनिष्कलमेवकुतो नपश्यसीत्यर्थः देहात्मज्ञानवत्ज्ञानंदेहात्मज्ञानबाधकं ज्ञानंयस्यभवेदत्रसनेच्छन्नपिमुच्यतइतिदेहज्ञानदृष्टांतःशुद्धज्ञानेस्तिमज्ञात्वाकेचिदिहमध्यममर्थंनपठंति ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥

* मल्लिकातृणशून्येपिमीनमृत्यात्रभेदयोरितिभेदिनी